

Autizmus Füzet

MOZAIK Közhasznú Egyesület az Autizmussal Élő Emberekért

2013

Bevezető – előszó

Ez a kiadvány kétféle igényre reagálva jött létre. Autista gyereket nevelő szülőként tisztában vagyunk azzal, hogy milyen nehéz megfelelő mennyiségű és minőségű információhoz jutni autista gyerekek diagnosztizálásával, fejlesztésével és az őket ellátó intézményekkel kapcsolatban.

Egyesületünk több tagja nevel átlagos fejlődésű gyermeket is. Így szembesültünk azzal, hogy a többségi gyermekeket ellátó intézményekben is nagy az igény az autizmussal kapcsolatos tudnivalókra. Az itt dolgozók általában arra kíváncsiak, mit tegyenek, ha olyan gyermekkel dolgoznak, akivel kapcsolatban felmerül bennük az autizmus fennállásának lehetősége. Milyen jelekre figyeljenek, hová küldhetik a családokat, ahol hozzáértően vizsgálják a gyermeket és további hasznos tanácsokkal látják el őket.

Igyekeztünk összegyűjteni azokat a Pest megyében található intézményeket, szolgáltatásokat, melyek az autista gyerekeket, fiatalokat nevelő családok számára fontosak lehetnek. Ez nem volt könnyű feladat, mivel jelenleg nem létezik hazánkban olyan adatbázis, amely kifejezetten az autista embereket ellátó intézmények adatait tartalmazza. Ennek ellenére reméljük, hogy sikerül hasznos információkat átadnunk ebben a füzetben.

Köszönjük Rácz Zsuzsannának kiadványunk megjelenéséhez nyújtott segítségét.

Egyesületünkről

A **MOZAIK Egyesület** alapítói autista gyermeket nevelő szülők. Alapító tagjaink mindannyian részt vettek a Budapesti Korai Fejlesztő Központ által szervezett 3 hónapos EarlyBird szülőképzésen, mely sokat segített az autizmus megértésében, a mindennapi nehézségek megoldásában, gyermekeink nevelésében. A képzés arra is lehetőséget nyújtott, hogy az ott találkozó szülők egymást támogató közösséget alakítsanak ki, így alakult 2011-ben szervezetünk.

Fő célul az autizmussal élő gyermeket nevelő családok képzését, támogatását, informálását tűztük ki. Munkánkat segíti, hogy tagjaink között két, tanácsadásra kiképzett mentorszülő is található, akik sorstársi segítséget nyújtanak a hozzájuk forduló szülőtársak számára. Ezen túl tagjaink között tudhatunk érdekvédelmi területen dolgozó, több éves tapasztalattal rendelkező szakembereket is, akik szintén nagyban segítik munkánkat. Az autizmus területén működő szakmai és érdekvédelmi szervezetekkel szoros kapcsolatot ápolunk, tagszervezete vagyunk hazánk egyetlen országos szinten működő érdekvédelmi ernyőszervezetének, az Autisták Országos Szövetségének.

Tevékenységünk

Szülőképzések lebonyolításán túl rendszeresen szervezünk szülőklubokat, nyaralást. 2013 első negyedévében az FSZK támogatásával Fogódzó Plusz címmel 2+1 napos, 16+4 órás szülőtréninget dolgoztunk ki, mely az AOSZ 2008-ban kidolgozott Fogódzó képzésére épül. Míg a Fogódzó elsődleges célja az autizmussal kapcsolatos legfontosabb ismeretek átadása, valamint segítségnyújtás a diagnózis feldolgozásában, a Fogódzó Plusz képzés a szülők által használható autizmus specifikus eszközök elkészítésére, használatának otthoni bevezetésére, valamint a mindennapok során felmerülő viselkedésproblémák kezelésére fókuszál.

További terveink

A meglévő tevékenységeink folytatása mellett további képzéseket szeretnénk kidolgozni, mely segíti az autista gyermekeket nevelő családokat mindennapi életük megszervezésében, érdekeik érvényesítésében és a többségi társadalomba való beilleszkedésben. Terveink közt szerepel a testvérek problémáira reflektáló, illetve jogi, érdekérvényesítő képzés kidolgozása.

További munkánk során szeretnénk nagyobb figyelmet fordítani a társadalmi szemléleformálásra pl. az Autizmus Világnapjához kapcsolódóan és egyéb programokkal, szülőfórumokkal.

Tervezzük, hogy szülőklubjainkat színesítjük tematikus rendezvényekkel, melyeken szemben az eddigi kötetlen beszélgetésekkel, egy téma köré szervezzük a klub programját.

Elérhetőségeink

Kapitány Imola: 06-70/424-8688

Dénesné Sptizer Éva: 06-70/608-9024

e-mail: mozaikegy@gmail.com

<http://mozaikegy.wix.com/mozaikegyesulet>

Facebook: Mozaik Közhasznú Egyesület az Autizmussal Élő Emberekért

Mentorszülőink:

Kapitány Imola 70/424-8688 kapitanyimola@gmail.com

Dénesné Spitzer Éva 70/608-9024

Az autizmusról

Az autizmus egy teljes személyiséget átható fejlődési zavar, melynek pontos okai napjainkban is tisztázatlanok. A jelenleg is folyó kutatások szerint az eltérő fejlődés hátterében alapvetően genetikai okok állnak, de a környezeti faktorok hatása sem zárható ki egyértelműen. Ezt azért fontos tisztázni, mert sok szülőben felmerül, hogy tehet-e arról, hogy gyermekénél kialakul ez a fejlődési eltérés, amire egyértelműen NEM a válasz.

Noha már a középkorban is születtek feljegyzések autista emberekről, az autizmus tudományos leírására csak az 1940 – es években került sor, így az autizmus a legfiatalabb fogyatékosági ág. Pontos számok nem állnak rendelkezésre, de a nemzetközi számadatok alapján száz emberből egy él az autizmus valamilyen formájával. Ez lehet az egészen enyhe érintettségtől, a súlyos fogyatékosáig. Magyarországon feltehetőleg kb. 100 000 autista ember él. Az érintettek jelentős része vagy nincs diagnosztizálva, vagy más, nem autizmus diagnózisa van. (forrás: Országos Autizmus Kutatás 2009) Autizmusról a szakemberek akkor beszélnek, ha a kommunikáció, a társas kapcsolatok és a rugalmas viselkedésszervezés terén a normál fejlődéstől eltérő mintákat találnak.

Vagyis akkor gondolhatunk autizmusra, ha a gyermeknél például nem alakul ki a funkcionális beszédhasználat és ennek kompenzálásában kifejezetten eszköztelen, kívánsága jelzéseként leginkább a felnőtt kezét tudja húzni, eszközként mozgatni. Előfordulhat, hogy a szokásostól eltérő módon beszél, például visszhangozza, tartalom nélkül ismétli a szavakat, mondatokat, esetenként akár teljes dialógusokat a kedvenc filmjéből, meséjéből. Ilyen példa, amikor a gyermek a Kérsz vizet? Kérdésre azt válaszolja, hogy Kérsz vizet.

Ugyancsak intő jel lehet, ha a gyermek a kortársaival nem játszik, vagy a szokásostól eltérő módon játszik. Például olyan játékokban tud csak részt venni, aminek nem bonyolult a szabálya, pl. kergetőzés, hancúrozás, de összetettebb játékoknál már tanácstalan, nem tud 2-3 gyermekkel együtt történő szerepjátékba bekapcsolódni, mint pl. benzinkutas, vagy orvosos játék. Különösen fontos észrevenni a gyakran ismétlődő (repetitív) tevékenységeket, ez egyfajta nagyon szegényes formája a játéknak. Ilyen lehet a dolgok sorba rakása, saját testének ütemes mozgatá-

sa, egy könyv újból és újból történő átlapozása, vagy különös érdeklődés pl a számok iránt, de a lehetőségek végtelenek. Ezekben a tevékenységekben az autista gyermek kiszámíthatóságot, ezáltal biztonságot talál. Fontos hangsúlyozni, hogy ezek a jelek nem feltétlenül utalnak autizmusra, de ha egy gyermeknél több területen, tehát a kommunikáció, a kölcsönös társas helyzetek megértése és abban való részvétel és a rugalmas gondolkodás területén találkozunk hasonló nehézségekkel akkor, érdemes elgondolkodni a szakértő felkeresésén.

Ezekhez sokszor járul még eltérő érzékelés is, ami az érzékszervek alul, vagy túl működését jelenti és eredményezhet olyan viselkedésproblémákat, melyeket kívülállóként a megfelelő ismeretek hiányában szinte lehetetlen helyesen értelmezni. Például bizonyos ételekkel szembeni rossz érzés, ami jelentkezhethet az étel színével, állagával kapcsolatban, esetleg olyan ruhák viselésének elkerülése, melyeknek tapintása a viselője számára kellemetlen. Sok autistánál tapasztalható hangokkal szembeni túl vagy alul érzékelés. A gyakorlatban az ilyen gyermeknél az a gondolat is felmerül, hogy nem jól hall, mert nem figyel, ha pl. szólnak hozzá, míg más hangokkal szemben kifejezetten érzékenynek tűnhetk, pl. beszalad a másik szobából, ha meghallja a kedvenc reklámját vagy apróbb neszekre is felfigyel.

Az autista emberekre jellemző még az egyenetlen képességprofil, vagyis az, hogy míg bizonyos területeken jól, vagy akár kimagaslóan teljesítenek, más területeken nem érik el a koruknak megfelelő fejlettséget. Az autizmusnak ez a jellemzője az alapja annak a tévhitnek, hogy minden autista ember zseni.

Az autizmus rendkívül sokszínű és változatos formában megjelenő állapot, melynek diagnosztizálása nagy szaktudást igényel. Tapasztalataink szerint ha felmerül az autizmus gyanúja, akár a szülőknél, akár a gyermeket kísérő szakemberben (védőnőben, gyermekorvosban, bölcsődei, vagy óvodai gondozóban) érdemes mielőbb szakemberhez fordulni, a helyzet tisztázása és a megfelelő fejlesztések kiválasztása érdekében. Különös tekintettel arra, hogy a diagnosztikus vizsgálat nem fárasztó, vagy megterhelő a gyermekre nézve, viszont segíthet abban, hogy az érintett állapotának megfelelő fejlesztésekhez jusson, intézménybe kerülhessen. A vizsgálatot autizmusban jártas szakemberekből (pl: gyermekpszichiáter, gyógypedagógus) álló team végzi. A gyermeket játék közben veszik szemügyre, így mérik fel a képességeit és az esetleges erősségeket, elmaradásokat. Mindig része a vizsgálatnak a szülők bevonása is, tőlük is sokat kérdeznek a vizsgálok a gyermek eddigi életével, fejlődésével, szokásaival kapcsolatban.

Amennyiben a család megfelelő szakértői csoporttól kap diagnózist, jó eséllyel a további fejlesztésre is kap majd javaslatokat.

A diagnózisról

Ahogy fentebb már írtuk, az autizmus diagnosztizálása nem könnyű feladat. Diagnózis kiállítására hazánkban gyermekpszichiáter jogosult, de sajnos nem minden pszichiáter járatos autizmusban annyira, hogy biztonsággal fel tudja állítani a diagnózist. Ez különösen olyan esetekben probléma, amikor a gyermek nem mutat nagyon határozottan autizmusra utaló jeleket, de láthatóan eltér a viselkedése normál fejlődésű társaitól.

A kerülőutak elkerülése érdekében javasoljuk a családoknak, hogy autizmus diagnosztikai centrumot keressenek fel. Ezekben a helyeken rendelkezésre áll a megfelelő szaktudás és eszközrendszer ahhoz, hogy az autizmus jelenlétét ki tudják zárni, vagy meg tudják erősíteni a diagnózist. Ezekben a központokban a fejlesztés további útjára is javaslatokat kaphat a család.

Közép-magyarországi diagnosztikai centrumok:

Autizmus Alapítvány

1089 Budapest, Delej u. 24–26.

Tel./fax: (06 1) 314 2859, 210 4364

Ambulancia:

1089 Budapest, Delej u. 21.

(06 1) 334 1123

Budapesti Korai Fejlesztő Központ

1115 Budapest, Bártfai u. 34/a

1146 Budapest Csantavér köz 9-11.

Tel/Fax: (06-1) 363 02 70

Email: titkarsag@koraifejleszto.hu

www.koraifejleszto.hu

Nemzetközi Cseperedő Alapítvány

1138 Budapest, Váci út 28. félemelet 2.

Tel: 06 30 / 254 6602; 06 70 / 773 8568

Email: info.cseperedo@gmail.com

Semmelweis Egyetem 1. sz. Gyermekklinika

Gyermekpszichiátriai Osztály

1083 Budapest, Bókai u. 53.

(06 1) 459 1500/2763

Vadaskert Alapítvány a Gyermekek Lelki Egészségéért

1021 Budapest, Hűvösvölgyi út 116.

(06 1) 392 1400

Terápiák

Ha az autizmus terápiákról beszélünk, egy dolgot mindenképpen le kell szögeznünk. Bármilyen fájdalmas is, az autizmus jelenlegi tudásunk szerint nem gyógyítható, de a család és a gyermek megfelelő támogatása, segítése mellett az autista ember állapota, ezáltal az autista ember és családjának életminősége nagyban javítható.

Természetes, hogy a családok mindent meg szeretnének tenni az autista családtagért, mindazonáltal a terápia, terápiák kiválasztásánál fontos figyelembe venni a család minden tagjának igényét és lehetőségeit. Nincsen egyetlen terápia sem, ami kizárólagos lenne, minden gyermeknek és családnak a terápiák sokféleségéből kell megtalálni a szakemberek segítségével azt, ami az adott gyermeket és családját a leghatékonyabban tudja támogatni.

A terápia kiválasztása során érdemes szem előtt tartani, hogy a javasolt terápia, vagy módszer az autizmust célozza-e, vagy az autizmussal élő ember valamilyen testi vagy lelki problémájára nyújt gyógyírt és ezáltal javítja az autista ember állapotát. Az utóbbi esetben is érdemes az adott terápiát használni, de nem jelenthetjük ki róla, hogy autizmus specifikus. (pl. Ha az autizmussal élő családtagunk nem lát jól és szemüveget kap, feltehetőleg jobban érzi majd magát ettől és állapota, fejleszthetősége jelentősen javul. Ettől függetlenül abszurd lenne kijelenteni, hogy a szemüveg gyógyítja az autizmust.)

A következőkben a teljesség igénye nélkül felsoroljuk azokat az eljárásokat, terápiákat, módszereket, melyek az autizmussal kapcsolatban bizonyítottan hatékonyak.

Először is érdemes néhány olyan szempontot tisztázni, melyeket a gyermekek hatékony megsegítése során **alapelvnek** tekintünk:

Vizuális megsegítés

Valamennyi autizmus specifikus módszer alapja, hogy egyénre szabott módon nyújtsunk az autizmussal élők számára vizuális segítséget. Számos olyan rend-

szer és segédeszköz létezik, melyek arra a tényre épülnek, hogy az autista emberek erőssége a vizualitás, tehát a szóbeli közlést kiegészítő egyéb információs csatorna, mint pl. tárgyak, képek, fotók segítségével közvetített információk könnyebben megérthetőek, mintha csak szóban mondanánk. Ilyen vizuális segítségek például a napirend, a választó tábla, szabályfüzetek, szociális történetek folyamatábrák, stb. Ha jobban belegondolunk, a mi életünket is megkönnyítik a szakácskönyvek, a bútorok összeszerelésére vonatkozó rajzok, a határidő naplók, bevásárló listák. A vizuális megsegítés pedig a gyermekek életét könnyíti meg, ha pl. egy játékszabályt nem ért meg, ha tanácstalan, hogy mivel tudja elfoglalni magát vagy ha túl kell lennie egy kellemetlen eseményen.

Mivel az autizmus olyan fejlődési eltérés, ami a nap 24 órájában korlátozza a gyermeket abban, hogy eligazodjon a társas környezetben vagy hogy megértse magát, ezért segítségnyújtásra is 24 órában van szüksége. Emiatt elengedhetetlen, hogy a családok és a szakemberek közösen, egymás munkáját ismerve támogassák a gyermeket.

A legfontosabb alapelv tisztázása után tekintsünk át néhány, Magyarországon is elérhető terápiás rendszert, fejlesztő módszert és eszközt.

TEACCH

A TEACCH betűszó, a Treatment Education of Autistic and Related Communication-Handicapped Children („Autisztikus és azzal összefüggő kommunikációs fogyatékosságot mutató gyermekek oktatása és kezelése”) szavak kezdőbetűiből áll össze.

Egyetemi kutatási programként indult, 1977-ben, Észak-Karolinában. Eric Schoplernek és Gari Mesibownak köszönhetően nem csak Amerikában, hanem egész Európában elterjedt. Kifejezetten autisták számára kidolgozott fejlesztési rendszer. Legfőbb elemei a tér és az idő strukturálása, az autizmussal élő ember vizuális megsegítése (napirend, munkarend, stb.), a rugalmas gondolkodás és a megfelelő viselkedés kialakítása.

A program nagy előnye, hogy egyénre szabott és a szülőt is bevonja a munkába, egyenrangú félként, társterapeutaként kezeli.

A TEACCH egyértelműen az autizmusból fakadó tanulási és kommunikációs nehézségeket célozza meg, hatékonysága tudományosan bizonyított.

ABA és Lovaas

A módszer alapjait az USA-ban a '60-as években megkezdett kutatásai alapján Ivar Lovaas fektette le. Lovaas B. F. Skinner, amerikai pszichológus elméleteit használta fel a terápia kidolgozásában.

Az ABA és Lovaas terápia gyermekközpontú módszerek, amelyek a tanuló motivációjára épülnek. A motiváció fenntartásának eszköze a helyes viselkedések jutalmazása és a helytelen viselkedések figyelmen kívül hagyása. Kezdetben a helyes viselkedés sok segítséggel valósul meg, így kevés lehetőség van a hibázásra, amely segíti a terápia pozitív hangulatának fenntartását. A gyermekek rengeteg dicséretet és jutalmazást kapnak, így a megfelelő viselkedés (pl. beszéd, szemkontaktus, figyelem, játék stb.) megerősítésével azokat sikerül megtanulniuk.

Floor Time

A Floor Time (játék a padlón) olyan fejlesztési megközelítés, melynek során a gyermek és a felnőtt az oda-vissza irányuló bármilyen kommunikáció megerősítésével a kommunikáció megerősítését célozza, a játékkal pedig a szimbolikus gondolkodást fejleszti. A közös játék elsődleges célja, hogy a gyermek felfedezze az emberi kapcsolatok jelentőségét. Nagy előnye, hogy rövid tanulás után a szülők maguk is alkalmazhatják és közben megélhetik szülői szerepüket is.

PECS

A PECS szintén betűszó az angol Picture Exchanging Communication System (képcsérés kommunikációs rendszer) szavak rövidítése. 1996-ban Andrew S. Bondy és munkatársai fejlesztettek ki autizmussal élő gyermekek számára, elsősorban a rugalmas kommunikáció kialakítását célozza meg. Az alternatív kommunikációs eszköz kiválasztása egyénenként történik, a gyermek szimbólum értésétől függően, kép (fotó, rajz), tárgy vagy írott szöveg formájában. A kártyák általában az erre a célra kifejlesztett Boardmaker programmal készülnek, de bármilyen más program, vagy akár kézzel készített kártya is működhet. A rendszer közvetetten segíti a beszéd kialakulását is, valamint csökkenti a kommunikációs kudacból fakadó feszültséget. A rendszer bevezetését minden esetben szakembernek kell kísérnie.

Babzsákos foglalkozás

A foglalkozás játékos formában fejleszti a szociális-kommunikációs készségeket, ugyanakkor más készségek fejlesztésére is alkalmas. (pl. kognitív készségek, nyelvi készségek) A foglalkozás játékaiknak egy részét az Autizmus Alapítvány munkatársai fejlesztették ki, melynek során népszerű gyermekjátékok is feldolgozásra kerültek. A módszerről bővebben az Autizmus Alapítvány honlapján olvasható a módszertár menüpont alatt.

Szociális történetek

Szociális helyzetek megértését segítik, illetve a társas helyzetek szabályainak tanítását szolgálják, legtöbbször képregényhez hasonló rajz, vagy fotósorozatok. A történetek többféle szociális helyzetet ismertetnek, melyek segítséget nyújtanak új helyzetekre való felkészülésben, a megfelelő viselkedés begyakorlásában, a viselkedésproblémák megelőzésében illetve kezelésében. A módszerről bővebben az Autizmus Alapítvány honlapján olvasható a módszertár menüpont alatt.

Son–Rise

Az amerikai Barry Neil Kaufman és felesége által kifejlesztett különleges módszer. A terápia egy szeretetteljes és elfogadó magatartáson alapul, ahol az autizmus nem egyfajta sorscsapás, hanem lehetőség a boldogsághoz. Maximálisan gyermekközpontú és a nap huszonnégy órájában végezhető, bárki által megtanulható módszer. Központi eleme az ún. „igen-szoba”, egy ingerszegény környezet, ahol a gyermeket nem zavarhatják meg külső ingerek, így a szülő-gyermek, terapeuta-gyermek kapcsolat zavartalanul működhet. A foglalkozást a gyermek irányítja. Bármit is tesz, bármivel is foglalkozik, a szülő követi őt a tevékenységben, sőt érdeklődését, lelkesedését fejezi ki iránta, ezzel erősítve meg a gyereket abban, hogy feltétel nélkül szeretik, hogy nem kell másnak lennie, vagy produkálnia magát ahhoz, hogy elfogadják.

A következő terápiákat elsősorban a szociális és kommunikációs készségeket megcélzó terápiák mellé, **kiegészítő terápiaként** szokták a szakemberek javasolni.

Érzékelést, érzékszerveket célzó terápiák

Szenzomotoros terápiák

1. Tervezett szenzomotoros tréning (TSMT)

Tervezett Szenzomotoros Tréning, melyben a terápia vezetője előre meghatározott ismétlésszámú gyakorlatsort ír elő. A terápia kezdetén nagyon sok pörgő, forgó mozgás van, melynek során a gyermek inkább passzív „élvezője” ezeknek az ingereknek. Később a passzív feladatokat egyre aktívabbak váltják fel, melyhez már szükséges a gyermek aktív részvétele is. A terápia célja az idegrendszeri érési folyamatok elősegítése

2. Hirdorehabilitációs gimnasztika (HRG)

A hidro rehabilitációs gimnasztika langyos vízben végzett gyakorlatokból áll. A TSMT-hez hasonlóan az idegrendszeri érési folyamatokat segíti. A különböző mozgáselemek a vízben könnyebben elvégezhetők, mint szárazföldön. Ez kedvezően hat a gyermek motorikus és szenzoros képességeire. Normalizálhatja a hiányzó képességeket, valamint a felfogóképességet is

3. Ayres (Írisz)

A terápia kidolgozója Anna Jean Ayres, amerikai nevelépszichológus és agykutató. A fentiekhez hasonlóan ez a terápia is a szenzomotoros tréningek közé tartozik, A fejlesztés területe a finommotorika fejlesztése, nagymozgások fejlesztése, térben való tájékozódás fejlesztése testi tudatosság és utánzás. A terápia a TSMT-hez képest kevésbé strukturált, speciális helység és eszközrendszer szükséges hozzá.

Zeneterápia (Ulwila és egyéb zeneterápiák)

Az Ulwila terápia eszköze a színes kotta, mely a hangjegyek megismerése nélkül teremt lehetőséget arra, hogy a sérült emberek megtanulhassanak hangszeren játszani, ezáltal ad sikerélményt, önbizalmat. Kidolgozója Heinrich Ullrich német gyógyepedagógus. A zeneterápiák általában a zenén keresztül igyekeznek fejleszteni a gyermek kommunikációját, önbizalmát.

Hallásterápiák

AIT (Auditory Integration Training – Hallási integrációs gyakorlat) és Tomatis – terápia. Mindkét módszer az autizmussal élők szenzoros eltéréseire épít; egy erre szolgáló készüléken keresztül juttatja el a zenét, vagy hanghullámokat a terápia résztvevőjéhez.

Komplex érzékelést célzó terápia (Bánffy-módszer)

A terápia kidolgozója Dr. Bánffy Eszter, aki gyermekpszichológusként kezdett intenzíven foglalkozni a különböző külföldi kezelési módszerekkel és azoknak hatékonyságával. A kutatásai során szerzett gyakorlati tapasztalatok alapján kidolgozta a komplex érzékelést és észlelést fejlesztő terápiát a kapcsolatteremtő képesség fejlesztésére, az emocionalitás stabilizálására és az észlelészavarok megszüntetésére olyan gyermekeknél, akik autista vonásokat mutatnak.

A módszer legfontosabb összetevői a folyamatos, éveken keresztül végzett intenzív, egyénre szabott fejlesztés, a gyermekek fejlesztése azonos felnőtt segítővel való, egész terápiás évre szóló állandó kapcsolatban, gyermekközpontú szemlélet, a rendszeres kapcsolattartás a családokkal, gyermekek hosszú távon, lehetőleg véglegesen családban tartásának, az együttélés megkönnyítésének, a család tehermentesítésének szem előtt tartása

Állat asszisztált terápiák (ló, kutya, delfin)

Az állat asszisztált terápiák nagy népszerűségnek örvendenek a szülők körében. Hatásosságuk az autizmusból nem bizonyított, de javulás érhető el a segítségükkel azáltal, hogy a program bejósolható, ismétlődő és része az autizmussal élő életének. Az állat asszisztált terápiák során az érintett önbizalma nő, magabiztosabb lesz, ezáltal összességében is javulhat az állapota. Egyes vélemények szerint az állatokkal történő kapcsolatteremtés fejleszti az autista gyermekek szociális és kommunikációs készségeit.

Biomedikális megközelítések

Diéták

GAPS: A Gut and Psychology Syndrom, azaz GAP-Szindróma kifejezést Dr. Natasha Campbell-McBride brit neurológus és táplálkozástudós alkotta meg, azon felismerése alapján, hogy egyes korábban főként mentális zavarok tartott problémáknak, mint pl az autizmus, diszlexia, diszgráfia, hátterében alapvetően az emésztőrendszer funkciózavara áll. Kutatásai és klinikai tapasztalata alapján ezek a betegségek illetve tünetek az általa kidolgozott GAPS Táplálkozási Protokollt követve sikeresen kezelhetők gyógyszerek nélkül is, akár teljes gyógyuláshoz segítve az érintetteket. A terápia nagy népszerűségnek örvend a szülők körében, noha **megalapozottsága és kockázatai még vitatottak, tudományos evidenciák nem támasztják alá eredményességét.**

Homeopátia (pl. Tinus Smith)

A homeopátiás szerek használata önmagában nem rejt plusz kockázatot autista emberek esetében sem. Fontos azonban leszögezni, hogy autizmus specifikus hatásuk tudományosan nem megerősített, ugyanakkor jelentős anyagi terhet jelenthet a családok számára.

Az autista gyerekeket ellátó oktatási intézmények (bölcsődék, óvodák, iskolák)

Tapasztalataink szerint a legtöbb családnak komoly fejtörést okoz kiválasztani azt az intézményt, ahová gyermeküket jó szívvel tudják járatni. Számtalan ok közrejátszik ebben. Noha az elmúlt években sokat javult a helyzet, még mindig nincs elég és megfelelő színvonalon működő oktatási intézmény, mely az autista gyermeket igényeiknek megfelelően el tudja látni.

Sok esetben kérdés, hogy integráló, vagy gyógypedagógiai tanterv szerint haladó óvodát, iskolát válasszon – e a család. Noha kétségkívül a szülőké a döntés felelőssége, mindenképpen fontos figyelembe venni a családot kísérő szakember tanácsait, véleményét a kérdésben. A szülők gyakran megijednek a gyógypedagógiai intézmények gondolatától. Ilyenkor érdemes mérlegelni, hogy egy nem megfelelően szervezett integráció mennyire megterhelő lehet egy autista gyermek számára. A szülők attól is tartanak, hogy ha a gyermek gyógypedagógiai intézménybe folytatja a tanulmányait, akkor mindig oda kell majd járnia, nem kerülhet integráló intézménybe, de ez nincs így.

Sokszor az is kérdés, „bevallják – e” a diagnózist, vagy ne. Ezeknek az eseteknek a többségében a szülők attól félnek, hogy a vállalt diagnózis megbélyegzi gyermeküket. Véleményünk szerint a folyamat egyik szereplőjével szemben sem tisztességes a diagnózis titkolása. A gyermeknek kárára válhat, ha nem kapja meg a számára fontos segítségeket, az őt kísérő pedagógus pedig nem tudja, hogy mivel áll szemben, így felkészülni sem tud arra, hogy a rá bízott gyermeknek segíteni tudjon. Az átlagostól eltérő viselkedés az esetek nagy többségében előbb, vagy utóbb mindenképpen jelentkezik és ekkor a gyermek mindenképpen címkét kap. Ha az autizmus nem merül fel mint lehetőség, akkor ez a címke könnyen lehet a neveletlen, lusta, buta, vagy rossz gyerek, ami ebben az esetben különösen méltánytalan. Mivel az autista gyerekek speciális nevelési igényűek (SNI) számukra a Tanulási Képesség Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottság (TKVSZRB) jelöl ki intézményt.

A vonatkozó szabályzás (2011. évi CXCV. törvény a nemzeti köznevelésről és a kapcsolódó rendeletek) szerint „A szülő választja ki a sajátos nevelési igényű tanuló számára megfelelő ellátást nyújtó nevelési-oktatási intézményt az illetékes szakértői bizottság szakértői véleménye alapján, a szülő és a gyermek igényeinek és lehetőségeinek figyelembevételével. „ Vagyis ahhoz, hogy a gyermek a szülő által kiválasztott intézménybe járjon a bizottságnak ki kell jelölni azt a gyermek számára. Fontos tudni, hogy a gyermeknek annyi és olyan fejlesztést köteles biztosítani az intézmény, amennyit és amelyet a bizottság a szakvéleményében előír. Ezért nem célszerű például értelmi akadályozottságot jelölő BNO kóddal intézményt keresni a gyermeknek. Így lehet, hogy több intézmény áll rendelkezésre, de valószínűleg nem fog szerepelni a szakvéleményben a gyermek autizmus specifikus megsegítése, így nincs rá garancia, hogy a gyermek megkapja az állapotának megfelelő autizmus specifikus megsegítéseket.

A Pest megyében illetékes bizottságok elérhetőségei az alábbiak:

Pest Megyei 1. sz. Tanulási Képességet Vizsgáló

Szakértői és Rehabilitációs Bizottság

1077 Budapest, Dohány u. 54.

Tel.: (06 1) 413 6935

Pest Megyei 2. sz. Tanulási Képességet Vizsgáló

Szakértői és Rehabilitációs Bizottság

2700 Cegléd, Buzogány u. 23.

Tel.: (06 53)-500-034

Szülőként hasznosnak találtuk meglátogatni a szóba jöhető intézményeket és felmérni, megfelelő lesz-e majd gyermekünk és a család számára. Itt is érvényes az a szabály, hogy az intézmény kiválasztásakor tisztában kell lennünk a család lehetőségeivel, teherbírásával. Hiába ismerünk olyan óvodát, vagy iskolát, ami számunkra szimpatikus, ha nehezen tudjuk megoldani, hogy gyermekünk oda naponta eljusson, vagy számunkra megfizethetetlen a tandíj.

A családok elvárásai nagyon eltérőek az intézményekkel szemben, de felsorolunk néhány paramétert, ami szerintünk a megfelelő óvoda, iskola ismérve lehet:

- van autizmust értő szakember
- tényleges autizmus tudás van jelen az intézményben
- személyre szabottan használják az autizmus specifikus megsegítéseket (pl napirend)
- a felmerülő viselkedésproblémákra megoldást keresnek, nem hártják
- nyitott, jól kommunikáló
- a szülőt partnerként kezeli

Kiadványunk végén közöljük az autista gyermekeket Pest megyében ellátó oktatási intézmények listáját. (Forrás: Oktatási Hivatal 2013)

Juttatások

A következőkben megkíséreltük összefoglalni az autista családtaggal élő családoknak járó juttatások fajtáját, igénylésük módját. Fontos tudni, hogy jelenleg a jogszabályi háttér változóban van, ezért ügyeink intézésekor mindig érdemes informálódni a vonatkozó jogszabályok hatályos változatának tartalmával kapcsolatban.

Családtámogatási kedvezmények

Emelt összegű családi pótlék

Jogosult a szülő, gyermekotthon vezetője, szociális intézmény vezetője, fogyatékkal élő saját jogán.

Szükséges igazolás gyermekeknél diagnosztikai központ vagy TKVSZRB által kiállított „Igazolás tartósan beteg, illetve súlyosan fogyatékos gyermekről nyomtatvány” felnőtteknél NRSZH által készített szakvélemény.

A juttatás a Magyar Államkincstárnál igényelhető. Összege 2013 -ban 23.300,- Ft/hó, egyedülálló szülő esetén 25.900,- Ft/hó. Részletes tájékoztató található a Magyar Államkincstár honlapján a „Magánszemélyek” menüpontban.

Az emelt összegű családi pótlékról a 1998. évi LXXXIV. törvény a családok támogatásáról rendelkezik.

Meghosszabbított GYES

Jogosult a szülő a tartósan beteg, súlyosan fogyatékos gyermek 10 éves koráig. Igényléshez szükséges a „Kérelem gyermekgondozási segély megállapítására” nyomtatvány és a diagnosztikai központ vagy TKVSZRB által kiállított „Igazolás tartósan beteg, illetve súlyosan fogyatékos gyermekről” nyomtatvány.

A juttatás a Magyar Államkincstárnál igényelhető. Összege 2013 -ban

28.500,- Ft/hó. Részletes tájékoztató található a Magyar Államkincstár honlapján a „Magánszemélyek” menüpontban.

A meghosszabbított GYES - ről a 1998. évi LXXXIV. törvény a családok támogatásáról rendelkezik.

Szociális ellátások

A szociális rászorultságtól függően pénzbeli és természetbeni ellátás egyaránt igénybe vehető. Mindegyik felsorolt ellátásban közös, hogy:

Az igénylés helye: helyi önkormányzat.

Jogszabályi háttér: 1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról.

Mivel a támogatások feltételei a helyi önkormányzatok eltérő rendeletei alapján változhatnak információnyújtás előtt érdemes tájékozódni a helyi önkormányzat szociális osztályán vagy a helyi családsegítő szolgálatok munkatársainál. Az autizmussal élők és családtagjaik által leggyakrabban igénybe vett támogatások az alábbiak.

Ápolási díj

Állandó, tartós gondozásra szoruló (súlyosan fogyatékos) személy gondozását végző hozzátartozó jogosult rá.

Az igényléshez szükséges háziiorvosi igazolás és TKVSZRB vagy NRSZH szakvélemény.

Az Ápolási díj összege 2013 – ban 18 év alatti: 29.500,- Ft/hó, 18 év feletti: 23.600,- Ft/hó Fokozott ápolást igénylő: 38.350,- Ft/hó.

Részletes tájékoztató: www.kormany.hu (Emberi Erőforrások Minisztériuma, dokumentumok)

Az Ápolási díjról a 63/2006. (III. 27.) Korm. rendelet a pénzbeli és természetbeni szociális ellátások igénylésének és megállapításának, valamint folyósításának részletes szabályairól rendelkezik.

Közgyógyellátás

(gyógyszer, gyógyászati segédeszköz, gyógyászati ellátás támogatása)

A közgyógyellátás alanyi jogon jár. rendszeres szociális segélyben, rokkantsági ellátásban (max.30% egészségi állapotú), rokkantsági járadékban, emelt összegű családi pótlékban, vagy volt I. vagy II. csoportú rokkant öregségi nyugdíjban részesülő személyeknek.

Igényléshez szükséges a háziiorvosi igazolása (csak egyéni gyógyszerkeret esetén szükséges), TKVSZRB vagy NRSZH szakvélemény, „Kérelem a közgyógyellátás megállapítására” nyomtatvány.

Összege egyéni gyógyszerkeret (rendszeres gyógyszeres szükséglet támogatására háziiorvosi igazolás alapján) min. 1.000,- max. 12.000,- Ft/hó, eseti keret 6.000,- Ft/év. A közgyógyellátással kapcsolatban részletes tájékoztató található az Országos Egészségbiztosítási Pénztár (oep.hu) honlapjának „Ellátások Magyarországon” menüpontjában.

Bővebb információ az OEP honlapján olvasható. Jogi háttér: 1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról.

Utazáshoz kapcsolódó kedvezmények

Parkolási igazolvány

Parkolási igazolványra jogosult a magasabb összegű családi pótlékban részesülő gyermek, súlyosan fogyatékosnak minősülő (fogyatékosági támogatásban részesülő) felnőtt. Igénylésnél benyújtandó gyermekeknél „Igazolás tartósan beteg, súlyosan fogyatékos gyermekről” nyomtatvány, felnőtteknél NRSZH szakvélemény. Az igazolvány a helyi önkormányzatnál igényelhető. (Okmányirodában). Jogszabályi háttér: 218/2003. (XII. 11.) Korm. Rendelet a mozgásában korlátozott személy parkolási igazolványáról.

Utazási kedvezmények (helyi és helyközi közlekedés)

Hatósági igazolvány (MÁK által kiállított kártya).

Jogosult a magasabb összegű családi pótlékban, fogyatékosági támogatásban ré-

szesülő személy. A hatósági igazolványt a Magyar Államkincstár kérelem nélkül, automatikusan állítja ki. Tulajdonosa és egy fő kísérője ingyen közlekedhet helyi járatokon, 90% kedvezmény illeti meg a helyközi utazás díjából.

Vonatkozó jogszabály a 85/2007. (IV. 25.) Korm. Rendelet a közforgalmú személyszállítási utazási kedvezményekről.

Utazási költségtérítés (gépkocsival történő utazás esetén)

Jogosult a korai fejlesztésben, fejlesztő felkészítésben részesülő, gyógypedagógiai intézményben ellátott fogyatékossgal élő és kísérője, amennyiben az ellátás a lakhely közigazgatási határán kívül valósul meg.

Az utazási költségtérítés igényléséhez használni kell az „Utazási utalvány (utazási kedvezményre jogosult fogyatékos gyermek és kísérője részére)” és Adatlap nyomtatványokat. Az utalványt a Tanulási Képesség Vizsgáló Szakértői és Rehabilitációs Bizottság adja ki, a kitöltött utalványokat az Országos Egészségbiztosítási Pénztár fogadja, ezek alapján fizeti ki a költségtérítést, melynek összege: 21 Ft/km.

Részletes tájékoztató található az Országos Egészségbiztosítási Pénztár (oep.hu)

Az utazási költségtérítésről az 1997. évi LXXXIII. Törvény a kötelező egészségbiztosítás ellátásairól rendelkezik.

Gépjármű szerzési támogatás

A közlekedési kedvezmény iránti kérelmet a lakóhely szerint illetékes megyei, fővárosi kormányhivatal megyei, fővárosi szociális és gyámhivatalánál minden év március 31-éig és szeptember 30-áig lehet benyújtani.

A támogatás összege maximum 900 000 Ft.

Bővebb tájékoztató található a lehetosegauto.hu oldalon.

Vonatkozó jogszabály: 102/2011. (VI. 29.) Korm. rendelet a súlyos mozgáskorlátozott személyek közlekedési kedvezményeiről.

Gépjárműadó kedvezmény

A gépjárműadó kedvezmény sajnos jelenleg nem vehető igénybe jogszabály alapján az autizmussal élők és családjaik számára, azonban az önkormányzat saját hatáskörében bővítheti a jogosultak körét. A helyi szabályozásról a helyi önkormányzatnál érdemes érdeklődni.

Vonatkozó jogszabály: 1991. évi LXXXII. törvény a gépjárműadóról.

Felnőtt korúak ellátásai

Aktív korúak ellátása – foglalkoztatást helyettesítő támogatás

Jogosult rá aki nem folytat kereső tevékenységet, nem részesül más ellátásban, egészségkárosodott személynek minősül. Szempont még, hogy a család egy fogyasztási egységre eső jövedelme nem haladja meg az öregségi nyugdíj minimumának 90%-át és egyéb feltételeknek eleget kell tennie az igénylőnek.

Szükséges hozzá az NRSZH szakvélemény, illetve az önkormányzat nyomtatványai. Összege: 22.800,- Ft/hó.

Jogi háttér: 63/2006. (III. 27.) Korm. rendelet a pénzbeli és természetbeni szociális ellátások igénylésének és megállapításának, valamint folyósításának részletes szabályairól

Aktív korúak ellátása – rendszeres szociális segély

Jogosult aki aktív korúak ellátására jogosult, egészségkárosodott személynek minősül, öt éven belül betölti a nyugdíjkorhatárt vagy 14 éven aluli gyermeket nevel, akinek nappali ellátását nem tudják biztosítani (kivétel: TGYÁS, GYED, GYET) Igazolásához szükséges az NRSZH szakvélemény és az önkormányzat nyomtatványai.

A juttatás összege: családi jövedelemtől függ, maximum 44.508,- Ft/hó.

Részletes tájékoztató: www.kormany.hu (Emberi Erőforrások Minisztériuma, dokumentumok).

Jogi háttér: 63/2006. (III. 27.) Korm. rendelet a pénzbeli és természetbeni szociális ellátások igénylésének és megállapításának, valamint folyósításának részletes szabályairól.

Fogyatékosági támogatás

Jogosult rá súlyosan fogyatékos felnőtt. Igényléséhez szükséges az autizmusról szóló orvosi dokumentáció/NRSZH szakvélemény, továbbá „Kérelem fogyatékosági támogatás megállapítására” nyomtatvány.

Fogyatékosági támogatás a Magyar Államkincstárnál igényelhető. A támogatás összege: 28.500,- Ft/hó.

Részletes tájékoztató a Magyar Államkincstár honlapjának magánszemélyeknek szóló menüpontjában olvasható.

A Fogyatékosági támogatásról a 1998. évi XXVI. Törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló törvény rendelkezik.

Rokkantsági járadék

Jogosult rá súlyosan fogyatékos felnőtt személy, aki 25. életéve betöltése előtt teljesen munkaképtelenné vált, illetve 80 %-os vagy azt meghaladó mértékű egészségkárosodást szenvedett. Kizáró ok nyugellátásban, baleseti nyugellátásban való részesülés, ingyenes intézményi elhelyezés. Rokkantsági járadék az Országos Nyugdíjbiztosítási Főigazgatóságnál (ONYF) igényelhető. Igényléshez szükséges:

- NRSZH szakvélemény
- ONYF K26 formanyomtatvány
- ONYF N16 nyilatkozat
- orvosi igazolások, vizsgálati eredmények, vélemények

A Rokkantsági járadék összege: 33.330,- Ft/hó.

Részletes tájékoztató található Országos Nyugdíjbiztosítási Főigazgatóság honlapján.

Jogszabályi háttér: 83/1987. (XII. 27.) MT rendelet a rokkantsági járadékról.

Rokkantsági ellátás / Rehabilitációs ellátás

A jogosultság megállapítása kérelem utáni komplex minősítés (NRSZH vizsgálat) alapján történik. (folyósító ONYF).

A juttatás a megyei/fővárosi kormányhivatal rehabilitációs szakigazgatási szervénél igényelhető.

A rokkantsági ellátásra jogosult akinek a komplex minősítés alapján egészségi állapota 60% vagy kisebb és rehabilitációja nem javasolt.

Rehabilitációs ellátásra jogosult akinek a a komplex minősítés alapján a személy egészségi állapota 60% vagy kisebb és rehabilitálható.

A juttatás összege: változó, függ a személy korábbi havi átlagjövedelmétől és egészségi állapotától. Rokkantsági ellátás: minimum 27.900,- Ft/hó, maximum 139.500,- Ft/hó, rehabilitációs ellátás: minimum 27.900,- Ft/hó, maximum 46.500,- Ft/hó, a folyósítás ideje max. 3 év, de ingyenes rehabilitációs szolgáltatások vehetők igénybe.

Részletes tájékoztató található a Nemzeti Rehabilitációs és Szociális Hivatal honlapján, vagy kérhető a hivataltól telefonon a 06-1/642-6400 telefonszámon.

Jogi háttér:

- 2011. évi CXCI. Törvény a megváltozott munkaképességű személyek ellátásáról és egyes törvények módosításáról
- 327/2011. (XII. 29.) Kormányrendelet a megváltozott munkaképességű személyek ellátásaival kapcsolatos eljárási szabályokról

Egyéb kedvezmények

Pelenka

Háziorvos írja fela, a következő szakképesítéssel rendelkező szakorvosok javaslatára: sebészet, gyermeksebészet, klinikai onkológia, sugárterápia, fizikális medicina és rehabilitációs orvoslás, neurológia, gyermekneurológia, belgyógyászat, szülészet-nőgyógyászat, gyermeknőgyógyászat, nefrológia, pszichiátria, gyermek- és ifjúsági pszichiátria, geriátria, urológia.

Jogi háttér: 14/2007. (III. 14.) EüM rendelet a gyógyászati segédeszközök társadalombiztosítási támogatásba történő befogadásáról, támogatással történő rendelkezéséről, forgalmazásáról, javításáról és kölcsönzéséről.

Bölcsődei, óvodai étkeztetés kedvezménye

A kedvezményes étkeztetésre jogosult a tartósan beteg, súlyosan fogyatékos gyermek A fogyatékos ténye a TKVSZRB szakvéleményével igazolható. A kedvezményes

étkeztetést az intézmény vezetőjénél lehet igényelni. A kedvezmény mértéke 50%, Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő gyermekek esetében 100%. A kedvezményes étkezésről a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény rendelkezik.

Ingyenes tankönyvellátás

Ingyenes tankönyvre jogosult a sajátos nevelési igényű gyermek. A speciális nevelési igény a TKVSZRB szakvéleményével igazolható. Ingyenes tankönyv az intézményvezetőnél igényelhető, az erre szolgáló adatlapon.
Törvényi háttér: 2001. évi XXXVII. törvény a tankönyvpiac rendjéről.

Kulturális kedvezmény

Jogosult rá a fogyatékos személy és egy fő kísérője. Az igazolás módja: nem tisztázott, mert a vonatkozó jogszabály nem fogalmaz egyértelműen. Általában Államkincstár által kiállított hatósági igazolvány, illetve az AOSZ által kiállított AOSZ kártya az, amit az intézmények elfogadnak. A biztonság kedvéért érdemes tájékozódni a látogatni kívánt intézmény honélapján, vagy telefonon arról, hogy pontosan milyen igazolást fogadnak el a kedvezmény igénylésekor.
A kulturális kedvezményről a 194/2000. (XI. 24.) Korm. Rendelet a muzeális intézmények látogatóit megillető kedvezményekről rendelkezik.

Védendő fogyasztó

Ígénybe vehető szociális rászorultság, vagy fogyatékoság esetén. Védendő fogyasztói státusz a közüzemi szolgáltatónál igényelhető, az erre szolgáló kérelem benyújtásával, valamint orvosi igazolással, ellátást folyósító szerv igazolásával. Védendő fogyasztóként tartozás esetén fizetési kedvezmény (részletfizetés, haladék), különleges bánásmód (pl. a közüzemi díj a felhasználási helyen készpénzben fizethető) jár az igénylőnek.
A védendő fogyasztói státusszal kapcsolatban a szolgáltatók tudnak tájékoztatást és igénylőlapot biztosítani.

Jogszabályi háttér:

- 2007. évi LXXXVI. törvény a villamos energiáról
- 2008. évi XL. törvény a földgázellátásról

A fentiekén túl érdemes tájékozódni azokról a további kedvezményekről is, melyek fő feltétele nem a fogyatékoság ténye, de a családok egy része jövedelme alapján jogosult azok igénybe vételére. Ilyen például szociális ellátások közül a lakásfenntartási támogatás, az átmeneti segély, gyermekvédelmi ellátások közül a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény vagy a rendkívüli gyermekvédelmi támogatás. Ez utóbbi juttatásokat az Önkormányzatok a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény alapján folyósítják. Részletes információkért a helyi önkormányzat szociális osztályát, vagy a helyi családsegítő szolgálatot érdemes keresni.

Felnőttkor

A felnőttkor beköszönte az átlagos fejlődésű fiatalokhoz hasonlóan nagy változást jelent az autista fiatalok életében. Az autista fiatalok esetében is érdemes törekedni az elérhető maximális önállóságra, munkába állásra, a szülőkről való leválásra. Sajnos hazánkban ez még nem könnyű feladat, a családok nagyon sokat dolgoznak azért, hogy megtalálják a gyermekük számára legjobb megoldást.

Munkavállalás

Az autizmussal élő emberek foglalkoztatása többféle formában is megvalósulhat. Az, hogy egy autista ember inkább védett környezetben helyezhető el, vagy akár a nyílt munkaerőpiacon is foglalkoztatható több tényező függvénye. A választás során érdemes például figyelemmel lenni a munkát vállaló ember munkaképességének mértékére, autizmusának súlyosságára, személyiségére, érdeklődésére, egyéni képességeire. Általánosságban elmondható, hogy minél enyhébb tünetekkel rendelkezik az autizmussal élő személy, annál inkább alkalmas lehet a nyílt munkaerőpiacon történő munkavállalásra. Ebben az esetben is fontos azonban a munkavégzésre történő előzetes felkészítés, a munkakeresés során nyújtott személyes segítség és a munkába állás utáni folyamatos támogatás, mely nagymértékben növeli a sikeres elhelyezkedés esélyét.

Az, hogy egy adott személy mennyire lesz sikeresen elhelyezhető a munkaerő-piacon sokszor még a szülő számára is nehezen megítélhető. A siker több tényező függvénye, fontos az autizmussal élő személy érdeklődése, motivációja, képességei, egészségi állapota, de sok múlik a munkára való felkészítésen, az iskolában megszerzett ismereteken és azon, részese-e az autizmussal élő folyamatos személyes támogatásban. Ma már hazánkban is léteznek olyan speciális munkaerő-piaci szolgáltatást nyújtó szervezetek, melyek úgy támogatják a fogyatékkal élők munkavállalását, hogy a fogyatékos ember munkaképességének felmérésén, felkészítésén túl a munkáltatót, a majdani kollégákat is felkészítik a sérült ember érkezésére. Személyesen segítenek a munka betanításában és folyamatosan rendelkezésre állnak a felmerülő problémák, konfliktusok megoldása érdekében. Szolgáltatásaikat ingyenesek.

Munkaerő-piaci szolgáltatók a közép-magyarországi régióban:

Autista emberek számára segítséget nyújtó szervezetek

Salva Vita Alapítvány – www.salvavita.hu (nyílt munkaerőpiacra)

Kézenfogva Alapítvány – www.kezenfogva.hu (nyílt és védett munkaerőpiacra)

Aura Autistákat Támogató Közhasznú Egyesület Magázóna programja

Alapvetően nem autista, de megváltozott munkaképességű személyek számára szolgáltatást nyújtó szervezetek

Motiváció Alapítvány – www.motivacio.hu (nyílt munkaerőpiacra)

Napra Forgó Nonprofit Közhasznú Kft. – www.napra-forgo.hu (nyílt és védett munkahelyre)

Lakhatás, önálló életvitel

Minden szülőben felmerül a kérdés, hogy mi lesz a gyermekével, ha ő már nem lesz. Ki fog neki segíteni, hol és milyen körülmények között fog élni felnőtt gyermeke. Legtöbbször érthető okokból idegenkedünk nagylétszámú intézményekben elhelyezni gyermekünket. Milyen egyéb megoldások léteznek? Hazánkban kb. tíz éve indult el az Autista farm modellprogram, melynek révén egyre több olyan lakóotthon kezdte meg működését, melyben az autizmussal élő felnőttek számára komplex szolgáltatást (lakhatást, foglalkoztatást, rehabilitációt) nyújtanak. A lakóottho-

nok listája a www.majorhalo.hu oldalon érhető el. Ezeken a helyeken a nagy intézményekhez képest barátságosabb környezetben élhetnek a sérült felnőttek. Sajnos azonban egy lakóotthonban sem minden esetben van meg a lehetőség az egyéni igények teljes mértékben történő figyelembe vételére.

A támogatott lakhatás, támogatott életvitel gondolata külföldön már a '90-es években megjelent, és az azóta eltelt idő alatt több országban is bevezetésre került.

A támogatott lakhatás egy olyan személyközpontú megoldás, melyben a sérült ember saját egyéni szükségleteinek, igényeinek megfelelő támogatást kap a lehető legönállóbb és legmagasabb minőségű élet érdekében. A támogatott lakhatás, támogatott életvitel gondolata már hazánkban is megjelent, a megvalósítás azonban egy-egy kivételes példát leszámítva sajnos még várat magára. Ilyen kivételes példa az ÉFOÉSZ KULCSprogramja, mely egy olyan modellprogram, aminek keretében értelmi fogyatékos felnőtteknek biztosítják az önálló élet lehetőségét. A téma iránt érdeklődők az ÉFOÉSZ honlapján (www.efoesz.hu) bővebb információt is találhatnak az önérvényesítéssel, támogatott döntéshozatallal, támogatott lakhatással kapcsolatban. A KULCSprogramról itt olvashatnak bővebben: <http://kulcsprogram.blog.hu/>.

Hová fordulhat?

Ahogy a normál fejlődésű, úgy az autista gyermekek esetében is igaz, hogy a gyermek legjobb és legavatottabb ismerője a szülő. Ezt azok a terápiák is elismerik, melyekről tudjuk, hogy bizonyítottan eredményesek az autizmussal élők esetében. Legtöbbjük társterapeutaként kezeli a szülőt, felhasználva azt az értékes tudást, melynek birtokában van. Különösen fontos ez autizmusban azért, mert a szülők, gyermeküket ismerve könnyebben adhatnak magyarázatokat a kialakult szokásokkal, rítusokkal és azoknak hátterével kapcsolatban. Minden szülőt arra biztatunk, hogy bízson magában és a gyermekében. Odafigyeléssel, türelemmel és elégséges autizmus tudással nagyon jó eredményeket érhetnek el gyermekük fejlesztésével, szocializációjával kapcsolatban.

Mindezek ellenére időnként a szülőknek is segítséget kell kérniük, mert elfáradnak, vagy zsákutcába jutnak, vagy csak normális életvitelt szeretnének folytatni. Nagyon értékes segítség lehet, ha más szülőkkel lépünk kapcsolatba. Ehhez nem kell semmi különösebb tudás, vagy felkészültség. Ha gyermekünk jár valamilyen intézménybe, óhatatlanul találkozunk hasonló helyzetben lévő szülőkkel. Ha többen is szeretnek beszélgetni, alakulhat szülőklub, szülőcsoport, mely lehet egyszerű „beszélgetős” összeülés, vagy komolyabb, tematikus összejövétel. Sok esetben átlátva ennek hasznosságát az óvodák, iskolák is szívesen helyt adnak szülőcsoportoknak. Az informális szülőcsoport indításához, üzemeltetéséhez, nincs szükség jogi személyiségre, csak szándékra és helyre, ahol a találkozók létre jöhetnek.

Sok esetben az ilyen szülőcsoportok végül szervezetté, alapítvánnyá, vagy egyesületté alakulnak, hiszen így könnyebben jutnak forrásokhoz céljaik megvalósítására. Egyre több szervezet tart szülőtréningeket, melyek szintén nagyon hasznosak ismereteink és ismeretségeink bővítése érdekében. Ilyen szülőképzés pl a Fogódzó, melyet az AOSZ dolgozott ki és a Fogódzó Plusz, melyet egyesületünk fejlesztett.

Szakemberek

A szülők partnerei a gyermekükért végzett munkában a családokat kísérő szakemberek. Gyógypedagógusok, óvónők, tanárok és mások. Tapasztalataink szerint ezek a kapcsolatok akkor tudnak jól működni és tényleges segítséget jelenteni, ha a szülő és a szakember között partneri a viszony és élő a kommunikáció. Fontos, hogy a résztvevők elismerjék és használják egymás tudását, közös célokat alakítsanak ki és folyamatosan tudják, hogy hol tartanak, milyen lépéseket tettek és tesznek céljaik megvalósításáért.

Önkormányzat

Szintén speciális tudás birtokosai azok a közalkalmazottak, akikkel ügyeink intézése közben találkozunk. Az önkormányzatoknál és egyéb hivatalos helyeken dolgozók sokszor válnak céltáblájává azoknak az indulatoknak, melyeket az ellátórendszer hiányosságai, vagy a folyamatos elutasítás gerjeszt ügyfeleikben. Érdemes fejben tartanunk, hogy az adott ügyintézőt nem tehetjük felelőssé a teljes rendszer hibáiért, de jelezhetjük neki a hiányosságokat, az igényeket. Ilyen jelzéseket írásban praktikus tenni, hogy szükség esetén eljuthasson az illetékeshez.

Családsegítő szakemberei

A Családsegítő szolgálatok dolgozói életünk megszervezésével, életvezetési problémákkal kapcsolatban állnak rendelkezésünkre. A hozzánk érkező visszajelzések szerint a családsegítő szolgálatoknál az autizmus tudás megegyezik az átlagossal, ugyanakkor sok esetben dolgoznak itt szociálisan érzékeny, érdeklődő szakemberek, akik ezen tulajdonságaik révén lehetnek a családok hasznos segítői.

Érdekvédők

Autista gyermek szülőjeként több okból is érdemes olyan szervezetekhez csatlakozni, melyek hasonló helyzetben lévő szülőket tömörítenek, az ő érdekeiket védik. Hazánkban egyre több ilyen szervezet jön létre, jellemzően szülői kezdeményezés-

re. Kisebbségi helyi szervezetekhez azért jó tartozni, mert helyi kérdésekben nagyobb erő, ha a szülők együttesen jelzik igényeiket a döntéshozóknál, mintha egyesével próbálnak elérni valamit. Ezen kívül a helyi szervezetek helyismeretük révén értékes információkat adhatnak ellátóhelyekről, szolgáltatásokról. Sokszor szerveznek programokat, képzéseket is tagjaik számára, amiken a hasznos információkon túl személyes kapcsolatokra is szert tehetünk. Ilyen szervezet a MOZAIK Egyesület is. Országos szinten az Autisták Országos Szövetsége képviseli az autista emberek és családjaik érdekeit. Az AOSZ - ban is érdemes jelezni a felmerülő problémákat, hogy az érdekvédelmi munka ténylegesen a szülői igények mentén folyjon. Mind a helyi, mind az országos szervezetekre igaz, hogy minél aktívabban kommunikálunk és veszünk részt a szervezet munkájában, annál nagyobb ráhatásunk van a munka irányára.

Jogi fórumok

Tapasztalataink szerint a felmerülő problémák többségét el lehet intézni tárgyalásos úton, de ha ez kevés és úgy érezzük, hogy jogaink, gyermekeink jogai sérülnek, több fórumot is felkereshetünk.

Ingyenes jogsegélyszolgálatok

- AOSZ (Az Autisták Országos Szövetsége ingyenes jogi tanácsadást, illetve képviselőket biztosít autizmussal kapcsolatos ügyekben)
- Kézenfogva „Ne hagyd magad!” antidiszkriminációs program
- TASZ
- MDAC
- A nép ügyvédje hálózat (ingyenes jogsegély, nem kifejezetten csak fogyatékkal élők számára.
- Jogpont hálózat (ugyancsak nem célzottan fogyatékkal élőknek létrehozva)

Ezeken kívül több hivatalnál is jelzést tehetünk, ha úgy érezzük, jogaink sérülnek, vagy diszkriminációnak vagyunk kitéve.

Alapvető Jogok Biztosa

Az ombudsman és hivatala hatósági eljárások során észlelt visszasságokkal kapcsolatban segít informál, támogat a jogaink érvényre juttatásában. Nem csak konkrét ügyben lehet megkeresni, hanem általános problémával is. Bővebb információ az Alapvető Jogok Biztosának hivataláról és az ügyintézés módjáról a www.ajbh.hu honlapon olvasható.

Egyenlő Bánásmód Hatóság

Az EBH olyan konkrét esetekkel foglalkozik, ahol diszkrimináció, vagy hátrányos megkülönböztetés történik. További információk a hatóságról és az ügyintézés módjáról a www.egyenlobanasmod.hu oldalon.

Autista gyermekeket, tanulókat oktató intézmények címlistája – Budapest

Intézmény neve	Cím	Telefón	E-mail	Integrál	Gyógy- pedagógiai
Bathányi Lajos Általános Iskola	1015 Budapest Bathányi utca 8.	1/2016282	szakacs.agres@bathisk.sulinet.hu	x	
BRUNSZVIK TERÉZ BUDAVARI ÓVODAK	1016 Budapest Nyárs utca 2-4.	1/2251444	iskola.ov@partelweb.hu	x	
Lisznyai Utcai Általános Iskola	1016 Budapest Lisznyai utca 40-42.	1/3754284	lisznya@vipmail.hu	x	
Budenz József Általános Iskola és Gimnázium	1021 Budapest Budenz utca 20-22.	1/3943177	titkarsag@budenz.sulinet.hu	x	
ADDETUR Alapítványi Gimnázium és Szakképző Iskola SZÁZSORSEPP ÓVODA	1022 Budapest Marczibányi tér 3.	1/2125704/204	addeuriskola@gmail.com	x	
Törökvesztői Általános Iskola	1024 Budapest Filler utca 29.	3150669	ovoda.filler@gmail.com	x	
KLABELSBERG KUNO ÁLTALÁNOS ISKOLA ÉS GIMNÁZIUM	1028 Budapest Törökvesztői utca 67.	3925580	info@borkvesz.hu	x	
Gyermekvilág Óvoda	1028 Budapest Szabadtság utca 23.	3979569	kliebl@klieblsberg.sulinet.hu	x	
Obudai Nagy László Általános Iskola	1031 Budapest Vitoria utca 6.	1/2427910	vitoria-o@kiskolobuda.hu	x	
ÓVODA, ÁLTALÁNOS ISKOLA, EGYSÉGES GYÓGYPEDAGÓGIAI MÓDSZERTANI INTÉZMÉNY	1032 Budapest Zápor utca 90.	1/7262144	zapor-a@kiskolobuda.hu	x	
SVENYI MIKLÓS ÁLTALÁNOS ISKOLA, DIÁKOTTHON ÉS GYERMEKOTTHON	1035 Budapest Szello utca 9-11.	1/4334820	marton.tbome@szmik.hu	x	
Labore Általános Iskola	1035 Budapest Vihar utca 31.	1/4360118	laborcsuli@gmail.com	x	
Obudai Mesevilág Óvoda	1039 Budapest Bercsényi Károly utca 1.	1/4547168	barcsi-o@kiskolobuda.hu	x	
GYERMEKSZIGET MONTESSORI ÓVODA	1039 Budapest Zepernowsky Károly utca 2.	1/2438427	ziper-o@kiskolobuda.hu	x	
Szigeti József Utcai Általános Iskola	1041 Budapest Desák Ferenc utca 95.	01/3696307	deakv@upcmail.hu	x	
Ujpesti Általános Iskola és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény, Pedagógiai Szakszolgálat, Névelési, Tanácsadó és Nyelvi Szolgálat	1041 Budapest Szigeti J. utca 1-3.	01/3696307	iskolazetes@sziget184.hu	x	
ARAD LÓVODÁ-Csánthi és Pozsonyi Tagóvoda	1041 Budapest Vencelauer utca 26.	01/3693384	ujpest@egyimi.sulinet.hu	x	
Jatek-Mozgás-Kommunikáció Óvoda	1043 Budapest Aradi utca 9.	01/3697839	aradiv@freeweib.hu	x	
Nyar Óvoda	1043 Budapest Nyár utca 6.	01/3694508	nyarovoda@upcmail.hu	x	
Erzsébet Utcai Általános Iskola	1043 Budapest Nyár utca 14.	01/3693050	nyarow@freemail.hu	x	
BENE FERENC ÁLTALÁNOS ISKOLA	1043 Budapest Erzsébet utca 31.	01/3693180	euat@kiskolom.com	x	
KARINTHY FRIGYES ÓVODA-ÓCEÁN TAGÓVODA	1043 Budapest Munkáshozton utca 3.	01/3692729	testtag@teisk-bp4.sulinet.hu	x	
Kiskwicsook Magánóvoda és Fejlesztőház	1046 Budapest Hajló utca 2-8.	01/3806118	karimhyovoda@gmail.com	x	
Ambus Óvoda-Vörösmarty Tagóvoda	1046 Budapest Vécsey Károly utca 120.	06205765051	kiskwicsook@gmail.com	x	
CSOKONAI VITÉZ MIHÁLY 12. ÉVFOLYAMOS GIMNÁZIUM	1047 Budapest Ámbusz Z. utca 2.	01/2709034	embus@freestart.hu	x	
Tesztes Óvoda	1048 Budapest Bőrfejtő utca 5-9.	1/3801770	csvngitika@gmail.com	x	
SZEMERE-BERTALAN ÁLTALÁNOS ISKOLA ÉS GIMNÁZIUM	1051 Budapest József Attila utca 18.	1/3181518	tesztesovoda@upcmail.hu	x	
BALATON ÓVODA	1054 Budapest Szemer utca 3-5.	1/8727802	szemer-iskola@balaros-lipotvaros.hu	x	
Bélvári Járákóvoda	1055 Budapest Balaton utca 10.	3121415	balatonov@mailvtmet.hu	x	
Váci Utcai Emekezen Általános Iskola	1056 Budapest Váci utca 43.	3189835	vac@balaros-lipotvaros.hu	x	
Gyermekház Általános Iskola, Gimnázium, Kereskedelmi, Vendéglátó, Idegenforgalmi, Informaticai Sport és Szakképző Iskola, Speciális Szakiskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény	1062 Budapest Bajza utca 26.	1/3215675	gyermekhaz@gmail.com	x	
ERKEL FERENC ÁLTALÁNOS ISKOLA	1068 Budapest Felso erdosor 20.	1/3228449/102	erke@freemail.hu	x	
Erzsébetvárosi Reform Gimnázium	1074 Budapest Alsóerdősor utca 14-16.	01/2420372	agim@freemail.hu	x	
Deák Diák Általános Iskola	1074 Budapest Szövetőség utca 35.	344-7777	erg.sz@igmail.com	x	
Józsefvárosi Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Központ és Általános Iskola	1081 Budapest II. János Pál pápa tér 4.	1/3339144	diakdeak@online.hu	x	
Geés Alapítványi Gimnázium és Szakképző Iskola	1084 Budapest Tolnai Lajos utca 11-15.	1/313-4464	igymkai@freemail.hu	x	
Kínkereszti Napközi Otthonos Óvoda	1088 Budapest Mikszáth Kálmán tér 1.	1/2861068	info@egysimnazium.hu	x	
MANDY IVÁN SZAKKÉPZŐ ISKOLA ÉS SZAKKÉPZŐ ISKOLA	1089 Budapest Bláthy O. utca 35.	1/210-5960	kinskeres@mandydata.net	x	
ESÉLY KÖVETÉSI ERZSÉBET SZAKKÉPZŐ ISKOLA ÉS GIMNÁZIUM	1089 Budapest Dugonics utca 17-21.	1/2830951	szabomester@t-online.hu	x	
Autizmus Alapítvány Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézménye	1089 Budapest Delejt utca 24-26.	1/3142859	esely@neteverest.hu	x	
Patrona Hungarica Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium, Diákotthon és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény	1092 Budapest Knežich utca 3-13.	1/2170337	aaakcs@utizmus.hu	x	
Képző és Iparművészeti Szakközépiskola és Kollégium	1093 Budapest Török Pál utca 1.	1/2176713	igazgato@patrona.hu	x	
MOLNÁR FERENC ÁLTALÁNOS ISKOLA	1095 Budapest Mester utca 19.	1/4560428	info@kiskepzozs.hu	x	
FERENC VÁROSI KOMPLEX ÓVODA, ÁLTALÁNOS ISKOLA ÉS EGYSÉGES GYÓGYPEDAGÓGIAI MÓDSZERTANI INTÉZMÉNY	1095 Budapest Gát utca 6.	1/2157381	mofer@molnarerenkiskola.hu	x	
			fkoai@huinter.net	x	

Autista gyermekeket, tanulókat oktató intézmények címlistája – Pest megye

Intézmény neve	Cím	Telefón	E-mail	Integrált	Gyógy-pedagógiai
Sashegyi Sándor Általános Iskola, Művészeti Szakközépiskola és Szakiskola Pomáz Hétszínvári Óvoda és Bölcsőde	2013 Pomáz Iskola utca 2.	26/525-170	sashegy2@t-online.hu	x	x
Zöldsziget Közvetítő Általános Iskola, Alapfokú Művészetoktatási Intézmény Szamoca Waldorf Óvoda	2015 Szigetmester Mártírok utca 25-27. 2021 Tahitótfalu Zrínyi utca 33/A	26/525325 06-20-575-4618	postmaster@hetszinvilag@t-online.hu szamoca.waldorfovodac@gmail.com	x	x
GÁRDONYI GEZÁ ÁLTALÁNOS ISKOLA ÉS GIMNÁZIUM	2030 Erd Hegesztő utca 2-8.	23/372-506	szarvany@eerd.hu	x	x
ÉRDLIGETI ÁLTALÁNOS ISKOLA	2030 Erd Gyárfás utca 95-101.	23/365-140	gardonyigezask@eerd.hu	x	x
MÓRA FERENC ÁLTALÁNOS ISKOLA	2030 Erd Holló tér 1.	23/375992	edliget@eard.hu	x	x
HERMAN OTTÓ Általános Iskola és Búdiarai Logopédiai Intézet	2040 Budaörs Ifjúság utca 6.	23/266483	moralerencsk@eard.hu	x	x
KESSLER CSABA ÁLTALÁNOS ISKOLA	2040 Budaörs Óziaszarc utca 29.	23/415607	titkarsag@herman.hu	x	x
Illécs Gyula Gimnázium és Köznevelési Szakközépiskola	2040 Budaörs Szabadság utca 162.	23/420539	klar@pc.keszacs.sulinet.hu	x	x
Mindszenty József Rómái Katoikus Általános Iskola és Óvoda	2045 Törökbalint Keztráság tér 8.	23/442615	arendsp@illyes-bors.sulinet.hu	x	x
Balint Márton Általános és Középső Iskola	2049 Dicső Gárdonyi G. utca 14.	23/335639	mindszentygezago@gmail.com	x	x
EÖTVÖS JÓZSEF ÁLTALÁNOS MŰVELŐDÉSI KÖZPONT	2072 Zsámok Hónvéd utca 4.	23/381041	balint@torokbalint.hu	x	x
ZICHY MIKLÓS Általános Iskola és Egységes Pedagógiai Szakszolgálati Intézmény TUNDEKERT ÓVODA	2072 Zsámok Magyar utca 5.	23/34227	titkarsag@eodiamk.hu	x	x
Nagyszei Óvoda	2081 Pillecsaba Balcsy-Zs. út 33.	23/242-321	iskola@zambek.hu	x	x
HUNYADI MÁTYÁS NEMET NYELVTISZEGI ÁLTALÁNOS ISKOLA, ALAPFOKÚ MŰVÉSZETOKTATÁSI INTÉZMÉNY ÉS EGYSÉGES PEDAGÓGIAI SZAKSZOLGÁLAT	2082 Solyomai Templom tér 26.	06-26-375-0887	napsugarov112@gmail.com	x	x
Általános Iskola	2092 Budakeszi Knáb János utca 60.	23/451532	titkarsag.solyomai@t-online.hu	x	x
Zöld Óvoda	2093 Budaörs Fő utca 3.	26/371063	zifrazs@t-online.hu	x	x
PALOTAKERTI ÓVODA	2100 Gödöllő "Jadathiányi"	28/510-750	igazgato@budajeno.sulinet.hu	x	x
Kez a kézben Óvoda	2100 Gödöllő Palotakert utca 17-18.	28/410916	zoldov@gmail.com	x	x
Veresegyház Kistérség Önkormányzatának Többszörös Társulása Egyeséges Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény, Pedagógiai Szakszolgálat, Nevelési Tanácsadó, Korai Fejlesztő és Gondozó Központ, Szó-fogadó Beszédjavító Általános Iskola, Kincs-Tár Ált. Isk.	2112 Veresegyház Széchenyi tér 2.	28/589871	pkertovoda@gmail.com	x	x
Montessor Általános Iskola	2112 Veresegyház Kálvin utca 6.	28/589786	harcos.gynte@freemail.hu	x	x
DAMJANICH JÁNOS ÁLTALÁNOS ISKOLA	2112 Veresegyház Kálvin utca 6.		egyim@maracz@gmail.com	x	x
Gábor Dénes Óvoda, Általános iskola, Gimnázium és Szakközépiskola	2112 Veresegyház "Jadathiányi"	28/559-655	zsumegy@gmail.com	x	x
Bóbita Óvoda	2117 Haszaga Vadász utca 2.	28/496-711	dampjanich@damjanich-iszeg.sulinet.hu	x	x
Péceli Integrált Oktatási Központ Általános Iskola és Gimnázium	2119 Pécel Kossuth tér 7.	28/495206	szki@szsi.hu	x	x
Pécel Város Óvodái és Bölcsődjé	2119 Pécel Petőfi utca 5.	28/547290	bobtaov@citromail.hu	x	x
A vastai gyermekekért Alapítvány Óvoda	2120 Dunakeszi Mindszenty sétány 2.	06/98-542-205	piok.ipazgato@pccel.hu	x	x
DUNAKESZI OKTATÁSI KÖZPONT, ÁLTALÁNOS ISKOLA ÉS PEDAGÓGIAI SZAKSZOLGÁLAT	2120 Dunakeszi Tácsits utca 4.	27/546335	pvogy@gmail.com	x	x
Kastélyi Központi Óvoda	2120 Dunakeszi Tácsits utca 4.	27/341-1716	info@vgpa-ov.hu	x	x
Búzaszem Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola	2131 Gódi Béke utca 3.	27/532235	laslo.echeszisztivah-dkeshz.sulinet.hu	x	x
HUNYADI JÁNOS ÁLTALÁNOS ISKOLA	2131 Gódi Béke utca 1.	06300737-9749	kastelyovoda@invitel.hu	x	x
Nefelejcs Művészeti Óvoda	2134 Csömör Ady E. utca 2.	27/389533	iskola@buzaszem.hu	x	x
Csillagszem Óvoda	2141 Csömör Laki utca 3.	28/543940	orbmet@gmail.com	x	x
Városi Óvoda	2142 Nagycsarcas Sport utca 6.	28/501816	csomorv@invitel.hu	x	x
Kvassay Jenő Általános Iskola	2143 Kisarcsa Eperjesi út 1.	28/470745	ovodacsillagszem@freemail.hu	x	x
Petőfi Sándor Általános Iskola és Bence-dek Elek Tagiskola	2162 Óbottványi Rakóczi F. utca 84.	28/360013	gesztenyes@apmail.hu	x	x
VÁROSI ÓVODA	2163 Vácra térfő Perőfi tér 6.	28/562-525	kvassaysuli@gmail.com	x	x
Könyves Kálmán Általános Iskola	2170 Aszód Falujárók utca 5.	28/400419	ovoda@aszod.hu	x	x
Jateksziget Napköziotthonos Óvoda	2173 Karai Iskola tér 1.	28/487-317	kerialistok@vnet.hu	x	x
Tasnádi Lajos Németh Nemzetiségi Általános Iskola Deutsche Nationalitätsschule	2173 Karai Ady E. utca 62.	28/487-320	ovoda@karai.hu	x	x
Hevesy Györgyi Általános Iskola	2181 Klád Iskola tér 22.	28/576-560	info@ikkklad.hu	x	x
Többszincs Óvoda és Bölcsőde	2194 Tura "Jadathiányi"	06-28-586-495	hevesyiskola.tura@gmail.com	x	x
Kossuth Lajos Óvoda	2200 Monor Kossuth utca 37.	29/410-739	kettosov@tura.hu	x	x

Pánd Községi Óvoda	2214 Pánd Arany J. utca 7/a	29/4320215	pandovi@citromail.hu	x	x
Bénye-Káva Általános Iskola	2216 Bénye Fő utca 83-85	29/434125	benyiskola@freemail.hu	x	x
Petőfi Sándor Rómái Katolikus Általános Iskola és Gimnázium	2220 Vécse Péterfi tér 1.	06-29-330-440	titkarsag@petofi-vecses.hu	x	x
Weber Sándor Általános Iskola és Alapfokú Zene-művészeti és Táncművészeti Intézmény	2230 Gyömrő Szabadság tér 2/B.	29/330005	weberskola@gmail.com	x	x
Nagyszei Óvoda	2230 Gyömrő P. Ármány utca 52.	29/330069	bobta@gyomroi.hu	x	x
GIROF-SZÉCHENYI ISTVÁN ÁLTALÁNOS ISKOLA ÉS ALAPFOKÚ MŰVÉSZETOKTATÁSI INTÉZMÉNY	2234 Magdol. József Artha kerület 29.	29/325193	napovoda@mononet.hu	x	x
BIRO LAJOS ÁLTALÁNOS ISKOLA	2251 Tápé utca 6. Perőfi utca 1.	29/448151	szcsokisk@gmail.com	x	x
Bocskai István Református Óvodai Központ-Óvoda, Általános Iskola, Gimnázium, Szakközépiskola, Szakiskola, Alapfokú Művészeti Iskola és Költőgym	2310 Szegentszentmiklós Kossuth utca 11.	24/515480	birozagat@biroz-szmklos.sulinet.hu	x	x
Szűcs Gyula Általános Iskola	2314 Halászelek II. Rakóczi Ferenc utca 17.	24/317240	bocskai.gymnaziom@reformatus.hu	x	x
Közvetítő Általános Iskola	2314 Halászelek Malonyai utca 46.	06-24-455-560	sunimaganovoda@freemail.hu	x	x
KOZSÓ IGAZGATÁSI MŰVELŐDÉSI INTÉZMÉNY, NAPKÖZÖTTTHONOS ÓVODA, ÁLTALÁNOS ISKOLA, ALAPFOKÚ MŰVÉSZETI ISKOLA, KÖZMŰVELŐDÉSI KÖNYVTÁR ÉS MŰVELŐDÉSI HÁZ	2315 Szigetcsép Szabadság utca 1-3.	24/407608	iskola@szisztivah-szhalom.sulinet.hu	x	x
ÁLTALÁNOS ISKOLA ÉS KÖNYVTÁR	2317 Szigetcsép Szabadság utca 1-3.	24/513630	kim@szigetcssep.eu	x	x
MESE ÓVODA	2318 Szigetszentmárton Duna utca 4/B.	24/513840	marrisk22@gmail.com	x	x
Taksony Vezér Németh Nemzetiségi Általános Iskola	2330 Dunaharaszti Temető utca 26.	24/531760	mese@idunaharaszti.hu	x	x
Kiskunlacháza-Áporka Társulási Általános Iskolája és Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézménye	2335 Taksony Iskola utca 3.	24/477127	taksonyvezerg@gmail.com	x	x
Nefelejcs Központi Napközi Otthonos Óvoda	2340 Kiskunlacháza Munkácsy tér 1.	24/430047	suli537@gmail.com	x	x
UJHARTYÁNI NEMET NEMZETISÉGI ÁLTALÁNOS ISKOLA	2360 Gyál Ady Endre utca 20.	29/340140	iskolaady-gyal.hu	x	x
3. SZ. ÓVODA	2364 Ócsa Dózsa tér 1.	29/378065	netovoda@mononet.hu	x	x
Husza-Hermína Általános Iskola	2367 Újhartyáni Zrínyi utca 1.	29/372168	nemehi@freemail.hu	x	x
PIFFYANAGY ÓVODA	2373 Dabas Bence-dek Elek utca 2.	29/367334	mesevan@freemail.hu	x	x
SZIVÁRVÁNY ÓVODA	2377 Öhény Barók B. utca 53.	29/310039	igazgato@skola.oheny.hu	x	x
EÖTVÖS LORÁND ÁLTALÁNOS ISKOLA	2440 Százhalombatta Szent István tér 1.	23/355038	hudegh.amko@gmail.com	x	x
Krósti Csoma Sándor Általános Iskola és Alapfokú Művészeti Iskola	2440 Százhalombatta Liszt Ferenc sétány 6.	23/355524	pihypanagos@mailbattanet.hu	x	x
II. Rakóczi Ferenc Általános Iskola, Sportiskola és Pedagógiai Szakszolgálat	2440 Százhalombatta Liszt Ferenc sétány 6.	23/355644	szivovifreestart.hu	x	x
Chazar András Óvoda, Általános Iskola, Szakiskola, Speciális Szakiskola, Készségfejlesztő Speciális Szakiskola, Diákotthon és Pedagógiai Szakszolgálat	2440 Százhalombatta Liszt Ferenc sétány 2.	23/355787	evtos@mail.battanet.hu	x	x
Vác Város Önkormányzat Képviselő-testületének Alkalmazotti Osztóvondaja	2461 Tímok Iskola utca 1.	23/389040	korosi@mailbattanet.hu	x	x
Géza Fejedelm Római Katolikus Általános Iskola, Óvoda és Bölcsőde	2600 Vác Március 15. tér 6.	27/501675	nakoczi@t-online.hu	x	x
Szanyi István Általános Iskola, Alapfokú Művészetoktatási Intézmény és Napraforgó Óvoda Közös Igazgatói Osztóvondaja	2600 Vác Vam utca 11.	27/317092	mikesgy@chazar.hu	x	x
Petőfi Sándor Közös Igazgatói Osztóvondaja	2612 Kosd Érszék Lőrinc tér 1.	27/412-145	forteovifv@gmail.hu	x	x
PESTI ÚTI ÓVODA	2621 Verőce Garam utca 8. 10.	27/380177	ovoda@kosd.hu	x	x
TANCSICS MIHÁLY ÁLTALÁNOS ISKOLA ÉS ÓVODA	2627 Zebegényi Petofi tér 1-2.	27/371520	viskol@freemail.hu	x	x
Nászár Római Katolikus Óvoda	2683 Ácsa Dózsa Gy. utca 2.	27/340081	zebusul@freemail.hu	x	x
GIYMERKŐTHON, ÓVODA, ÁLTALÁNOS ISKOLA ÉS EGYSÉGES GYÓGPEDAGÓGIAI INTÉZMÉNY	2700 Cegléd Eötvös tér 8.	53/321488	acsaisk@invitel.hu	x	x
Ády Endre Általános Iskola és Alapfokú Művészetoktatási Intézmény	2700 Cegléd Pesti utca 10.	53/310951	info@tanacsics-cegléd.hu	x	x
Nászár Római Katolikus Óvoda	2700 Cegléd Bugazugy utca 23.	53/311905	pestiovi@t-online.hu	x	x
DAMJANICH JÁNOS GIMNÁZIUM ÉS SZAKKÖZÉPISKOLA	2721 Pilis Kossuth L. utca 31.	29/696122	titkarsag@pkastely.hu	x	x
Földváry Károly Általános Iskola	2735 Dézsentesmiklós Dózsa György utca 91.	53/374008	sulidanos@aaxeler.hu	x	x
Nászár Római Katolikus Óvoda	2750 Nagykőrös Hősök tere 2.	53/360133	titkarsag@pkastely.hu	x	x
DAMJANICH JÁNOS GIMNÁZIUM ÉS SZAKKÖZÉPISKOLA	2760 Nagykőrös Kalocsa B. utca 3.	53/550290	naszarovnik@gmail.com	x	x
Földváry Károly Általános Iskola	2760 Nagykőrös Dózsa Gy. utca 26/A	29/44400837	dalmady2004@freemail.hu	x	x
	2764 Tápióbicske Rakóczi utca 82.	29/421311	torokkatalin1209@freemail.hu	x	x

Forrás: KIR - Hivatalos Intézménytörzs, STAT2012 - 2013.05.28. Hivatkozási szám: KIRADATSZOLG-01184

jegyzetek

jegyzetek

jegyzetek

jegyzetek

